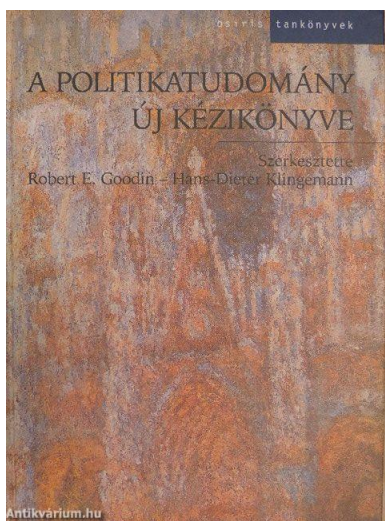

4. olvasólecke: Forrástípusok - A másodlagos források típusai

Évfolyam-, szakdolgozat, tudományos diákköri munka vagy tanulmány írásakor természetesen **használunk forrásokat**. Olyan könyveket, szakfolyóirati cikkeket, melyek az általunk választott témáról szólnak és már befejezett kutatási tevékenységek eredményeit tartalmazzák. A felhasználható forrásoknak sokféle változata van:

4.1. Kézikönyv:

Összefoglaló jellegű munka, mely egy meghatározott téma, általában egy tudományterület, tudomány rész-terület vagy tudományág minden lényeges ismeretanyagát összegzi. Szakszerűen, tudományos módszereket alkalmaz. Például a *Goodin – Klingemann* szerkesztette kézikönyvből megismerhetjük a politikatudomány részterületeit, legfontosabb témáit, melyek egyben a tudományág kutatási területei is. A diszciplínákon túl, illetve azok részletes bemutatásával megismerkedhetünk a politikatudományok legfontosabb fogalmaival, módszereivel, elméleteivel, iskoláival, rendszereivel, intézményeivel, szakmai vitáival, szerzőivel és magával a tudományággal is.¹

A politikatudomány új kézikönyve²

4.2. Monográfia:

Egyetlen **témakört** jár körül, de azt a maga **teljességében**. A már létező ismereteket szintetizálja, és azokra építve új tudományos eredményeket is bemutat. A többkötetes monográfiák, kötetenként önálló címmel, egy egységet alkotnak.

¹ L. Ennek klasszikus változatát, a már korábban is említett politikatudományi kézikönyvet. GOODIN, ROBERT E. – KLINGEMANN, HANS-DIETER (szerk.): *A politikatudomány új kézikönyve*. Osiris Kiadó. Budapest, 2003.

² A fotó forrása: antikvarium.hu hivatalos oldala: <https://www.antikvarium.hu/konyv/robert-e-goodin-hans-dieter-klingemann-a-politikatudomany-uj-kezikonyve-595710-0> (Letöltés ideje: 2020. augusztus 5.)

Az alábbiakban nézzünk két példát arra, mit jelent, ha egy kutató egy témát több kötetre kiterjedően dolgoz fel, arra törekedve, hogy minden részterületet a maga teljességében mutasson be.

4.2.1. 1. példa: első példánk arra mutat rá, hogyan lehet egy szervezet életét bemutatni többféle nézőpontot ötvözve. A szerző **jogtörténeti, helytörténeti és a felhasznált forrásoknak köszönhetően sajtótörténeti megközelítést** alkalmazott. Monográfiáiban időszakokra bontva vizsgálta a Szegedi Ítéltábla történetét:

1. Antal Tamás: Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből I. Szegedi Ítéltábla - Országos Bírósági Hivatal. Szeged - Budapest, 2014. 167 p. ISBN: 978-963-1203-56-1
2. Antal Tamás: Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből II. Szegedi Ítéltábla - Országos Bírósági Hivatal. Szeged - Budapest, 2015. 187 p. ISBN: 978-963-1237-18-4

Antal Tamás: Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből I-IV.³

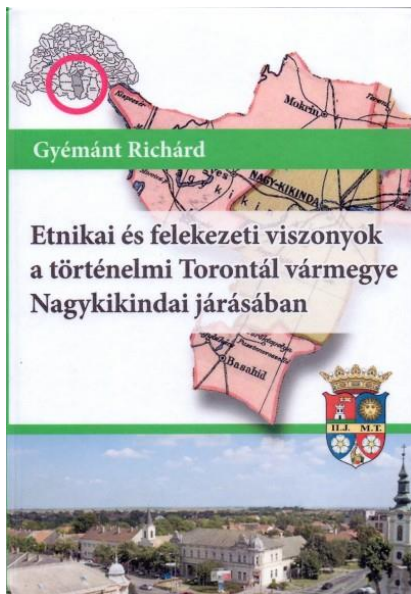
3. Antal Tamás: Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből III. Szegedi Ítéltábla - Országos Bírósági Hivatal. Szeged - Budapest, 2017. 186 p. ISBN: 978-963-1298-23-9
4. Antal Tamás: Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből IV. Szegedi Ítéltábla - Országos Bírósági Hivatal. Szeged - Budapest, 2019. 184 p. ISBN: 978-615-8135-70-2

4.2.2. 2. példa: az alábbi listában szereplő művek a **maguk teljességében tárják fel a történelmi Torontál vármegye etnikai és felekezeti viszonyait** járásokra lebontva, a már említett két szempontot figyelembe véve. Láthatják, hogy egyszerűs munkákról van szó, melyben a szerző

³ Fotó forrása: Jancsovics Klaudia: Tudományos konferencia a Szegedi Ítéltáblán – Könyvsorozat a Szegedi Királyi Ítéltábla történetéről (2019. november 26.): <http://www.vasarhely24.com/esemeny/tudomanyos-konferencia-a-szegedi-itelotablan-konyvsorozat-a-szegedi-kiralyi-itelotabla-torteneterol> (Fotós nincs jelölve.) (Letöltés ideje: 2020. szeptember 25.)

valamennyi járást vizsgálta. Amikor arról beszélünk, hogy egy témát egy kutató a maga teljességében, mélységében igyekszik körüljárni és bemutatni, ilyen szintű megközelítésre kell gondolni. A listában szereplő művek ABC sorrendben találhatóak, valamennyi második, átdolgozott kiadás:

1. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Alibunári járásában* Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2019. 40 p. ISBN: 978-615-5613-99-9
2. Gyémánt, Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Antalfalvai járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2019. 51. p. ISBN: 978-615-6045-00-3
3. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Bánlaki járásában* Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 80 p. ISBN: 978-615-5613-95-1
4. Gyémánt, Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Csenei járásában* Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 64 p. ISBN: 978-615-5613-93-7
5. Gyémánt, Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Módosi járásában* Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 72 p. ISBN: 978-615-5613-94-4

6. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Nagybecskereki járásában* Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 124 p. ISBN: 978-615-5613-96-8

7. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Nagykikindai járásában*: Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 92 p. ISBN: 978-615-5613-90-6

Gyémánt Richárd: Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Nagykikindai járásában⁴

⁴ Fotó forrása: libri.hu hivatalos oldala. Letölthető: https://www.libri.hu/konyv/gyemant_richard.etnikai-es-felekezeti-viszonyok-a-tortenelmi-torontal-varmegye-nagykikindai-jarasaban.html (Letöltés ideje: 2020. szeptember 25.)

8. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Nagyszentmiklósi járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2019. 98. p. ISBN: 978-615-6045-03-4
9. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Pancsovai járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2019. 90. p. ISBN: 978-615-6045-01-0
10. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Párdányi járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 53 p. ISBN: 978-615-5613-92-0
11. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Perjámosi járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 52 p. ISBN: 978-615-5613-97-5
12. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Törökbecsei járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 59 p. ISBN: 978-615-5613-91-3
13. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Törökkanizsai járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2019. 88. p. ISBN: 205-000-0057-69-4
14. Gyémánt Richárd: *Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Zombolyai járásában*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest, 2018. 96 p. ISBN: 978-615-5613-89-0

4.3. Tanulmánykötet: Szerkesztett műről van szó. Két fajtáját különböztetjük meg:

4.3.1. Néhány szerzős, egy vagy néhány témáról szóló forrásmunka, amelynek fejezetei önálló tanulmányként is értelmezhetőek.

Ilyen például a Bajomi-Lázár Péter szerkesztésében megjelent kötet, mely a politika és a média viszonyát vizsgálja a Kádár-korszaktól 2004-ig. Az egyes fejezetekben, melyek önálló tanulmányként is funkcionálnak, a szerzők a két alrendszer egymáshoz való viszonyát vizsgálják. A politika és a média kapcsolatát több szempontból ismerhetjük meg: pl. a történelmi, a politikai, a szakmai eseményekről,

Bajomi-Lázár Péter (szerk.): Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig.⁵

⁵ Fotó forrása: <https://www.libri.hu/konyv/bajomi-lazar-peter.magyar-mediatortenet-a-keso-kadar-kortol-az-ezredforduloig.html> (Fotós nincs jelölve.) (Letöltés ideje: 2020. szeptember 25.)

az attitűdökről, a szereplőkről, az intézményekről, a jogi szabályozásról és ezek eredményeiről, hatásairól olvashatunk.⁶

4.3.2. Egy témához tartozó, sokszerzős változat: a téma lehet **egy személy vagy egy különleges esemény**. Ilyen például a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Politológiai Tanszéke kötete, mely a két fentebb említett szempontot egyesíti.⁷

Juhász Krisztina (szerk.): *Az első 25 év. A szegedi Politológiai Tanszék jubileumi tanulmánykötete.*⁸

Ide tartoznak az ún. konferencia-kötetek is. Gyakran **a fő téma a közös**, amelyen belül további **alterületek** találhatóak. Ezekon az alterületeken belül **több szerző** jelenik meg. Ebben az esetben magának a konferenciának az „írott változata” jön létre.⁹

4.4. Évkönyvek:

Az évkönyvek általában szintén **kisebbségi terjedelmű tanulmányokból** álló szerkesztett művek. Az **adott naptári év** eseményeit, folyamatait, jelenségeit elemzik **tudományági nézőpontból**.¹⁰

⁶ L. BAJOMI-LÁZÁR PÉTER (szerk.): *Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig*. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2005.

⁷ L. JUHÁSZ KRISZTINA (szerk.): *Az első 25 év. A szegedi Politológiai Tanszék jubileumi tanulmánykötete*. Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára. (Sorozatszerkesztő: Balogh Elemér) Iurisperitus Kiadó. Szeged, 2018.

⁸ A fotó forrása: Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára hivatalos oldala: <http://www.ek.szte.hu/event/egyetemi-szerzok-kiadok-muhelyek-az-első-25-ev/> (Fotós nincs jelölve.) (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

⁹ L. CSEFKÓ FERENC – HORVÁTH CSABA (szerk.): *A demokrácia deficitje avagy a deficit hatalomgyakorlás*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2008.

¹⁰ L. SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ: *Magyarország politikai évkönyve 2008-ról*. Demokrácia Kutatások Központja Közhasznú Alapítvány. Budapest, 2009. és BÍRÓ-NAGY ANDRÁS (szerk.) (2020): *Hungarian Politics in 2019*. Friedrich-Ebert-Stiftung and Policy Solutions. Budapest, 2019. Letölthető a Policy Solutions hivatalos oldaláról:

https://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/304/hungarian_politics_in_2019_web.pdf (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

4.5. Jogszabály-gyűjtemények:

Témától függően megjelenhetnek forrásként a jogszabály-gyűjtemények is. Számos „fajtáját” különböztethetjük meg. Forrásként használható a Magyar Közlöny¹¹, és a Wolters Kluwer által működtetett netjogtár,¹² az EUR-Lex,¹³ valamint az Európai Unió Hivatalos Lapja.¹⁴

4.6. Statisztikák:

A statisztikák a politikai-, társadalmi-, gazdasági stb. élet eseményeihez, jelenségeihez szolgáltatnak számszerűsített adatokat. Nélkülözhetetlen többlet információkkal szolgálnak a különböző folyamatok megértéséhez. Átalluk láthatjuk meg a látszólag különálló események, folyamatok közötti összefüggéseket. Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal,¹⁵ míg nemzetközi szinten az Eurostat, az Európai Unió statisztikai hivatala¹⁶ a legfontosabb adatszolgáltatók.

4.7. Segédkönyvek:

Bizonyos esetekben a segédkönyvek is használhatók forrásként. Két fő változatuk van:

¹¹ A Magyar Közlöny 1945-től lett a Budapesti Közlönyt váltva Magyarország hivatalos lapja. Ma már elektronikus formában is elérhető. L. A Magyar Közlöny hivatalos oldala: www.magyar kozlony.hu (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

¹² Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye - Wolters Kluwer. <https://net.jogtar.hu/> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.), illetve ennek „hallgatói változata”: Hallgatói jogtár. Letölthető: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar hivatalos oldala: <http://www.juris.u-szeged.hu/hallgatoknak-141118/hallgatoi-jogtar/hallgatoi-jogtar> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

¹³ Az EUR-Lex hivatalos oldala letölthető: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

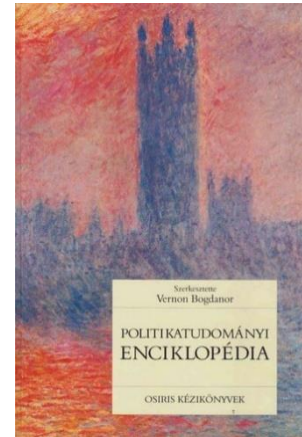
¹⁴ Az Európai Unió Hivatalos Lapja hivatalos oldala letölthető (szintén az EUR-Lex oldaláról): <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

¹⁵ A Központi Statisztikai Hivatal hivatalos oldala letölthető: <http://www.ksh.hu/> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.) A továbbiakban: KSH

¹⁶ Az Eurostat hivatalos oldala letölthető: <https://ec.europa.eu/eurostat/home?> (Letöltés ideje: 2020. szeptember 12.)

4.7.1. Szótárak: a nyelvtanulást segítő kiadványokon túl az egynyelvű, értelmező szótárak elsősorban kiegészítésként szolgálnak. A formai megvalósításban van inkább szerepük: segíthetik pl. a helyesírást, vagy egy-egy fogalom esetén a megértést. Forrásként használni és feltüntetni csak abban az esetben lehetséges, ha **kiegészítésül** alkalmazzuk további szekunder irodalmak mellett.¹⁷

4.7.2. Lexikonok és enciklopédiák: a lexikonok és enciklopédiák, szemben a szótárakkal, olyan segédkönyvek, amelyek valódi tudástárként segíthetik kutatómunkánkat. Ebben az esetben is célszerű a **szakmai, specifikus változatokat** alkalmazni.¹⁸

Vernon Bogdanor (szerk.): *Politikatudományi enciklopédia*.¹⁹

A Wikipédia műfaját tekintve szintén az enciklopédiák közé sorolható. **Forrásként használni az egyes szócikkeket aggályos**, mivel azok **megbízhatósága változó**. Az egyes szócikkek végén szereplő forrásmunkák között szerepelhet olyan, mely tudományos igénygel született, ezért szekunder forrásnak minősül.

Ellenőrző kérdések:

1. Mi jellemzi a kézikönyvet?
2. Mi jellemzi a monográfiát?
3. Mi jellemzi a tanulmánykötetet?
4. Mit tud az évkönyvekről?
5. Mit tud a jogszabály-gyűjteményekről?
6. Mit tud a statisztikákról?
7. Mely segédkönyvek használhatók?

¹⁷ Leggyakrabban az „*Idegen szavak és kifejezések szótára*” jelenik meg ilyen formában. Önmagában csak ezt használni azonban nem elegendő.

¹⁸ L. VERNON BOGDANOR (szerk.): *Politikatudományi enciklopédia*. Osiris Kiadó. Budapest, 2001. és HORVÁTH JENŐ (szerk.): *Világpolitikai lexikon (1945-2005)*. Osiris Kiadó. Budapest, 2005.

¹⁹ Fotó forrása: <https://moly.hu/konyvek/vernon-bogdanor-szerk-politikatudomanyi-enciklopedia> (Fotós nincs jelölve.) (Letöltés ideje: 2020. szeptember 25.)

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE